

บทที่ 1

บทนำ

1.1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อมีผู้ถึงแก่ความตายโดยอ้างว่าเจ้าพนักงานได้กระทำตามหน้าที่ หรืออ้างว่าได้ทำให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายโดยการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน หรือที่เรียกกันติดปากว่าวิสามัญฆาตกรรมนั้น ในความเข้าใจของประชาชนบางส่วนมองว่าเป็นนโยบายการยิงทิ้งของตำรวจประชาชนกลุ่มนี้จะมองการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจในแง่ลบไม่ว่าในกรณีใด เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจะถูกสันนิษฐานไปในทางลบก่อนเสมอ ในอีกมุมมองหนึ่งมีความเข้าใจว่าวิสามัญฆาตกรรม เป็นความจำเป็นสำหรับความปลอดภัยในการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจ เพราะตำรวจต้องสามารถป้องกันชีวิตตนเองได้ แม้ต้องใช้กำลังใด ๆ ต่อผู้ต้องหาหรือผู้กระทำ ความผิดถึงแก่ความตายก็ตาม

ปัจจุบันภายใต้หลักกฎหมายอาญาของไทย เจ้าพนักงานตำรวจจะกระทำวิสามัญฆาตกรรมได้ต้องมีเหตุแห่งภัยอันตรายใกล้จะถึง ตามเกณฑ์เรื่องการป้องกันได้โดยชอบโดยกฎหมาย (มาตรา 68) ซึ่งต้องพิจารณาไปพร้อมกับคำพิพากษาศาลฎีกาว่ากรณีเหตุการณ์ใดอาวุธประเภทใดอยู่ในสภาพเช่นไรเป็นต้นจึงจะถือได้ว่าเป็นภัยอันตรายอันใกล้จะถึง สิทธิการป้องกันตัวตามมาตรา 68 ประมวลกฎหมายอาญามีกับทุกคนในสังคม ไม่เฉพาะแต่เจ้าพนักงานตำรวจ เพียงแต่การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจในลักษณะการป้องกันตัวและทำให้คนร้ายถึงแก่ความตาย ภาษากฎหมายเรียกว่า “วิสามัญฆาตกรรม” กรณีหลักเกณฑ์เรื่องการป้องกันโดยชอบเช่นเกิดการชดชืนหรือยิงต่อสู้ของคนร้าย ทำให้เจ้าพนักงานตกอยู่ในสภาวะภัยอันตรายใกล้จะถึง หากเจ้าพนักงานตำรวจยิงต่อสู้และคนร้ายเสียชีวิตไม่ถือเป็นเรื่องทำเกินกว่าเหตุแต่อย่างใด แม้ว่าจะอยู่ในระหว่างควบคุมตัวก็ตาม หากคนร้ายชดชืนต่อสู้เจ้าพนักงานถือว่าเจ้าพนักงานอยู่ในสภาวะมีภัยอันตรายอันใกล้จะถึงเจ้าพนักงานสามารถกระทำการป้องกันตัวเพื่อพ้นจากภัยอันตรายได้ เว้นแต่เป็นการป้องกันเกินกว่าเหตุหรือเกินกว่าความจำเป็นที่ต้องป้องกันหรือถ้าไม่เข้าข่ายการยิงต่อสู้กับคนร้ายเนื่องจากเจ้าพนักงานเองตกอยู่ในภัยอันตรายอันใกล้จะถึงเจ้าพนักงานก็ต้องถูกแจ้งข้อหาฐานฆ่าคนตาย หลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

โดยไม่ได้กล่าวถึงรายละเอียดกรณีที่จะสามารถใช้มาตรการรุนแรง หรือวิธีการรุนแรงใดที่มีผลถึงตายเพื่อให้การจับกุมบรรลุผลได้ แตกต่างจากในหลายประเทศที่เจริญแล้วเช่นสหรัฐอเมริกาที่เน้นเรื่องการปราบปรามอาชญากรรมและความปลอดภัยของเจ้าพนักงานตำรวจเป็นอย่างมาก กฎหมายสหรัฐอเมริกาคุ่มครองสิทธิและหน้าที่ของตำรวจสูงเพราะถือว่าตำรวจเป็นผู้ทำหน้าที่เพื่อสังคมส่วนรวม มีการยอมรับในหลักการที่ให้เจ้าพนักงานตำรวจสามารถใช้กำลังเท่าที่อยู่ในภาวะจำเป็น เพื่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจ ที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมให้อยู่ในภาวะปกติสุข

ความสำคัญของปัญหาปัจจุบันที่เป็นมูลเหตุในการศึกษานี้ คือควรมีบทบัญญัติทางกฎหมายที่แน่ชัด มิเช่นนั้นแล้วการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานจะเป็นไปด้วยความลำบาก หากเจ้าพนักงานอยู่ในสถานการณ์ที่ต้องตัดสินใจดำเนินการใด ๆ อย่างรวดเร็วเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามกฎหมายจนเป็นเหตุให้ผู้ต้องสงสัยหรือคนร้ายถึงแก่ความตาย แล้วปรากฏในภายหลังว่าเจ้าพนักงานนั้นถูกดำเนินคดีฆ่าคนตาย เจ้าพนักงานก็จะรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายและจากรัฐแต่อย่างใดเลย อีกทั้งต้องเผชิญกับความไม่เข้าใจของสังคมของประชาชนรับรู้เหตุการณ์ หากปล่อยให้สถานการณ์เป็นเช่นนี้แล้วจะเกิดปัญหาตามมามากมายไม่ว่าจะเป็นการสร้างจากเหตุการณ์ของเจ้าพนักงานเพื่อให้ดูเหมือนว่าคนร้ายก่อให้เกิดภัยอันตรายอันใกล้จะถึงต่อชีวิตเจ้าพนักงาน และปัญหาเรื่องการขาดความมั่นใจในการปฏิบัติหน้าที่ คงไม่มีเจ้าหน้าที่ตำรวจคนใดกล้าเข้าเสี่ยงชีวิตในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่เพื่อสังคม ผลที่ตามมาของกรณีหลังคือทำให้คนร้ายหรือผู้กระทำความผิดมีอำนาจ และกล้ากระทำความผิดมากขึ้น ต่อไปคงไม่มีผู้กระทำความผิดโดยยินยอมให้เจ้าพนักงานจับโดยง่าย การต่อสู้คุกคามและยิงต่อสู้เจ้าพนักงานจะมีมากขึ้น กฎหมายที่มีอยู่บ้างต่างก็มุ่งไปที่การคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหาแต่ไม่เคยพิจารณาคุ้มครองสิทธิที่เจ้าพนักงานควรได้รับ หรือให้อำนาจเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองโดยเฉพาะเจ้าพนักงานตำรวจในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อปราบปรามอาชญากรรม ปกป้องคุ้มครองสังคม และป้องกันชีวิตของเจ้าพนักงานตำรวจในขณะเดียวกัน ไม่ใช่จำกัดเพียงสิทธิป้องกันตามมาตรา 68 เหมือนกับประชาชนทั่วไป ทั้งนี้อำนาจดังกล่าวถือได้ว่าเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติการตามหน้าที่ตามกฎหมาย การกระทำของเจ้าพนักงานดังกล่าวรัฐจึงควรให้การยอมรับโดยบทบัญญัติของกฎหมาย

หากได้พิจารณาและกำหนดแนวทางกฎหมายที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานอย่างชัดเจนจะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานบรรลุวัตถุประสงค์ของกฎหมายในการปราบปราม

อาชญากรรมและคุ้มครองสังคมอีกทั้งทำให้เจ้าพนักงานมีความมั่นใจมากขึ้นต่อการเสี่ยงภัยของตนเอง ทั้งนี้ควรมีหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมในทางกฎหมายเพื่อให้มีความชัดเจนแน่นอนในอำนาจป้องกันของพนักงานตำรวจขณะปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องขอบเขตของภยันตรายที่ไม่เพียงแต่ภยันตรายต่อตนเอง อันนำไปสู่การใช้มาตรการที่จำเป็นใด ๆ จนถึงการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย เพื่อเป็นการคุ้มครองประชาชนและขณะเดียวกันก็คุ้มครองพนักงานตำรวจที่ปฏิบัติหน้าที่ดูแลสังคม

1.2. วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาและเข้าใจถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาขอบเขตของภยันตรายในการป้องกันตัวโดยชอบตามกฎหมายไทย
3. เพื่อศึกษากรณีวิสามัญฆาตกรรม และปัญหาการกระทำวิสามัญฆาตกรรมโดยใช้อำนาจป้องกันตัวของพนักงานตำรวจในขณะปฏิบัติหน้าที่ในประเทศไทย
4. เพื่อศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องเรื่องการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในกฎหมายต่างประเทศ
5. เพื่อชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นและความเหมาะสมในการกำหนดขอบเขตของภยันตรายต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานตำรวจ
6. เสนอข้อพิจารณาเพื่อกำหนดขอบเขตของภยันตรายที่จะนำไปสู่การใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานตำรวจให้ชัดเจนเหมาะสม อันจะนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงกฎหมายต่อไป

1.3. ขอบเขตของการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงขอบเขตของ “ภยันตราย” ที่เจ้าพนักงานตำรวจจะนำมาเป็นเหตุแห่งการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย โดยจะนำเสนอถึงแนวทางของกฎหมายไทยในเรื่องของการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายและการใช้อำนาจป้องกันตัวโดยชอบตามเหตุแห่งภยันตราย วิเคราะห์เปรียบเทียบกับหลักกฎหมายของต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์กรณีภยันตรายสำหรับเจ้าพนักงานตำรวจไว้อย่างชัดเจนแน่นอน แยกต่างหากจากภยันตรายทั่วไปในการป้องกันของวิญญูชนปกติ

1.4. สมมติฐานการวิจัย

ภยันตรายที่เจ้าพนักงานตำรวจจะอ้างในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายต่อผู้ถูกบังคับใช้กฎหมายในการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย แตกต่างจากภยันตรายของวิญญูชนทั่วไปในอันที่จะใช้สิทธิป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายตามที่บัญญัติในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 68

1.5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เข้าใจหลักการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในประเทศไทย
2. ทำให้เข้าใจหลักเรื่องการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมายในกฎหมายไทย
3. ทำให้ทราบความหมายและปัญหากรณีวิสามัญฆาตกรรมในประเทศไทย
4. ทำให้ทราบและเข้าใจกฎหมายและหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องเรื่องการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตายของเจ้าพนักงานตำรวจในต่างประเทศ
5. เสนอแนวทางเพื่อกำหนดขอบเขตของภยันตรายขณะปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงานตำรวจในการใช้กำลังขั้นรุนแรงถึงตาย